

Сретно Вујковић

ОНИРИЧКО СТАЊЕ ДУШЕ

Живодраг Живковић: Ониричка певања — „Глас“, Бања Лука 1978.

Сонет је од Петрарке наовамо вјероватно пјеснички облик који се у поезији најчешће јављао. Тај је облик до данашњих дана доживљавао извјесне иновације на садржајном (од љубавног до филозофског) и чак на формалном плану: организација стихова се кретала од класичног распореда: два катрена, па двије терцине — до обрнутог распореда: двије терцине, па два катрена, и низ других могућих варијанти у распореду строфа и стихова. Сонет је затворена пјесничка форма, између осталог погодна за градацију садржаја (В. Кајзер), али и најтежа форма, поготово ако се унутар те форме жели сагледати тотал живота.

Живодраг Живковић се у збирци „Ониричка певања“ определио за сонет, али такав сонет у коме садржајна основа не даје разлога за стиховну организацију унутар строфа, на нивоу строфа, за градњу строфа унутар сонета. Живковићеве сонети немају строфа, немају дакле рашичлањавања садржајног, смисаоног. Његов је сонет потпуна смисаона и недјелљива цјелина. Живковић је поетско умјјеће дотјерао на веома завидан ниво и поред тога што снажно доживљава свијет, он своје виђење свијета зналачки уобличава, осмишљава. Овом је збирком сонета (изузев уводне и завршне пјесме) Живковић је потпуно докинуо

причу унутар пјесме, а остварио пјесму као естетски и доживљајни чин у коме свака ријеч, сваки стих, има своју семантичку димензију. Уствари напор Живковића се везује за напор Малармеа да се напише Књига, макар колико били свјесни да се та Књига не може написати. Маларме је тежио у поезији несвакидашњем. Живковић доста несвакидашњим поетским чином и поступком исписује своју Поему живота. Ту Поему исписује посебном поетском градњом, почев од лексике до синтаксе. Сагледавати Поему живота сувише трезвено значи гледати живот разумом научника. Зато се Живковић одлучио за ониричко (грч. онеиросан, сања) гледање живота, гледање кроз помрачено психичко стање, стање слично сну, сновиђу, кроз такво стање у коме ће доћи до изражаја пренапетост и психе и ума. Ради се о једној здравој пренапетности. Сами појмови које пјесник најчешће користи говоре о Живковићевој ониричности: небране чашке, бедра, податљива ружа, срна нага, ликом нагим, неверна шума, малолетна птица, вила, племкиња, плес Немогућег, Нестварно, смех жене, невични смех дјетета, пораз пупољака, бестидно, златне подлости (оксиморонска синтагма), удови анбела, Насијена Љепота, Ништавило. Има у овој поезији и јачег „призивања ероса од призивања ду-

ха“ (Нечитљиви знак). Ако се из наведених појмова издвоје најфреквентнији — а то су: нагост, шума, глина, Књига — добије се слика пјесникове заокупљености еротизмом и ониризмом, слика збуњености пред појавним облицима живота, пред шумом облика, збуњеност пред чињеницом умирања које је неминовност овог живота, добије се слика стваралачког напора да се из тог мноштва облика, безвриједног стварања и стваралаштва, створи Књига — драгуљ, да се створи дјело несљично другима, необично за друга остварења. Пјесник Живковић је свјестан да су снаге појединца, ма какав он стваралац био, малене, у крајњем случају ограничене, али да се својим даром и напором може створити особена умјетнина. Живковићева поезија је велики напор да се одбрани права и чиста пјесничка ријеч, ријеч која ће бити сам живот. По њему поезија треба бити „поглед смртника што не одустаје, док се небесног погледа не такне“ (О, снага усамљености). Живковић ће у недостатку језика (ријечи) којим треба исказати оно што се у њему зачело прије пјесме, прије формирања у језику, констатовати: „обло тело обле речи тражи“, својствено свом ониричком расположењу. Занимљиво је да Живковић не пише њезнју поезију, поезију миловања и тепања, он пише „окутно . . . у крви ред по ред“, пише пјесму која се треба вратити у крв јер је од ње и створена. Живковићева љубав, коју он пише великим словом, његов еротизам — то је основа ове збирке — заснован је на визуелним дражима, он вели: „и у гледању је чин“. (Нека су истраживања показала да би ушле биле пуне лешева и дјетце кад би се очима могло убијати и оплођавати, неоспорно је да се еротске жеље могу и очима задовољити). Живковић је у огњици, у ватри, док пише своју поезију, он је у напетом стању, „док тананом ватром зебња срце тлачи“ (Море недолрљивости).

Живковић је своје схватање пјесме као најљепшег чина у стадију прел-говора, у стадију

сна, изразио у сонету „Замрзнути говор“. Пјесма која се јави прије уобличавања у калупе говора је права пјесма док је још у нама, посебно она коју смо снивали, то је „витка лепота“. Уствари, Живковић је по том схватању поезије заговорник Дисовог схватања пјесме и поезије исказаног у пјесми „Можда слава“. Таква поезија, поезија прел-говора, може суверено стајати на Парнасу поезије. У питању је само схватање суштине праве пјесме. Живковић је далеко у свом стваралачком поступку од познате Дисове њезности тананости, смирености, али по прихватању тамног и мрачног осјећања, по третирању ништавила и гробара Живковића бисмо могли довести у везу са Дисом. Живковић воли тековине симболизма, али гради свој поетски чин, видљив и препознатљив. То је пјесник који поред природног дара посједује и умјеће стварања, умјеће дотјеривања пјесме. Њему нису потребна упутства, од њега се може учити како се ствара пјесма, како се поетски живи и дише. Он не копира, али добра традиција струји жилама његове поезије. Најфреквентнији израз у овој збирци је увек „о“, скоро се јавља у свакој пјесми. Тај је узвик израз пјесникова чуђења својој немоћи да каже оно што осјећа, а да то не буде само крик, да то не буде само ћутање, мада по самом пјеснику у читавом том стваралачком чину и сучеливању са животом и стварањем »јаче саживе ћутање. је јаче од крика (аналогно пјесниковом схватању да је најбоља пјесма она која није прешла у ријечи, која није написана), од ћутања се више сагорјева. Зато је присутно оно пјесниково „о“, које није ни крик, ни ћутање. Ова је поезија у свој вез уплела и крик и ћутање. У њој нешто снажно тиња. Оно што тиња то сигурно гори. Тако је и у овој поезији.

Формано је збирка лијепо конципирана, почиње пјесмом од четрдесет стихова, завршава се пјесмом од четрдесет стихова. Између те двије пјесме налази се тридесет и осам сонета, распоређених у три циклуса: у првом је циклусу једанаест, у дру-

гом, дванаест, а у трећем петнаест сонета. Раст сонета (бројчани раст) из циклуса у циклус одговара смислу наслова циклуса: у пут ученице загледан, прељубе и преобиље. Наслови циклуса говоре о једном ониричком хедонизму. Збирка је дакле тематски и графички уједначена, доживљајно јединс-

твена. У њој можемо наћи безброј стилских квалитета: и метафора и опкорачења, и инверзија, и парадокса и све је то у складу једне занимљиве поетике, једног занимљивог виђења живота.

Ову књигу треба издавач да штампа.